د افغانستان د سوداګرۍ او صنایعو خونې د کاروبار د لېوالتیا د سروې راپور

سپتمبر، ۲۰۱۷

دریمه ربعه

د آلمان هېواد نړیواله مرستندویه ادارې په همکارۍ

د افغانستان د سوداګرۍ او صنایعو خونې د کاروبار د لېوالتیا سروې راپور

سترې لاسته راوړنې

- د آخرنیو سروې ګانو پر بنسټ په مجموع کې د کاروبار چاپیریال ښه والې موندلې، مګر دا سروې د ۲۰۱۶ کال په مقایسه کوم د پام وړ بدلون نه را په ګوته کوي.
- د سروې شوو کاروبارونو څخه د تر لاسه شویو معلوماتو پر بنسټ د پخوانې سروې په نسبت د دوې د باور کچه لوړه شوې، ولې د راتلونکو شپږو میاشتو لپاره د دوې د توقع کچه کمه شویده.
- د ۲۰۱۴ کال د تېرو دوه ربعو په څیر، یوائې د ننګرهار سیمه د کاروبار د ښه چاپیریال ښودونکې ده، او دغه راز د کندهار او بلخ سیمې هم د ښه والې نخښې نخانې را په ګوته کوي.
- د کرهنې سکټور د کارموندنې په برخه کې تر ټولو زیات امید بخښونکې وو(۱،۱۳)، ولې د صنعت ونډه په دې برخه کې تر ټولو کمه بریښي (۴،۹).
- د ۲۰۱۶ کال د آخري برخې څخه را پدیخوا د صنعت برخه په تدریجي توګه د سکټوري تقسیم بندۍ په آخر کې ځای لري.
- لوی صنعتونه د ښه کیدا په حال کې دي، ولې برعکس د کوچنیو او منځنیو کاروبارونو وضعیت لا خراب شوې دې.
- د کاروبارونو د معلوماتو پر بنسټ د پیرودونکو په فرمایشاتو او غوښتنو کې کموالی راغلی دې.
- د سوداګرۍ د پرمختیا لپاره امنیت تر ټولو مهم فکتور دې، چې پدې برخه کې هیڅ یوه ساحه د ښه والي او بهبود ښکارندوېې نه کوي.

الف- د سوداګرۍ چاپيريال

د کاروبار چاپيريال د کورنيو ناخالصو عوايدو د ودې د ليوالتياو انديکاتور/شاخص وي، چې دغه شاخص په معمول ډول د پرمختګ په حال کې وي، چې د کورنيو ناخالصو عوايدو زياتوالي راښايي (په اوسط ډول يو څو مياشتې، که چيرې نه نو غير متوقع بدلونونه په دغه چوکاټ کې رامنځته کيږي).

د سوداګرۍ د چاپيريال شاخص د اداره کوونکو د اټکلونو پر بنسټ د دوې د کاروبار د اوسني وضعيت او د ستندرد او په نړيواله کچه د استعمال شوي فارمول پر اساس د راتلونکو شپږو مياشتو لپاره پدغه برخه کې د دوې توقع له مخې را منځته کيږي. (د ميتودولوجي/ کرنلارۍ لپاره د دغه رپوټ آخرنۍ برخه وګورۍ).

د شاخص درجې د صفر د ټکي څخه چې نارمل/عادي حالت راښايي څخه پيل نهايتآ تر مثبت ۱۰۰ پورې د ښه چاپيريال او دغه راز د صفر څخه د منفي ۱۰۰ په لور منفي يا نا مناسب چاپيريال را په ګوته کوي.

الف، ۱- د کاروبار چاپيريال په ټول ايز او سيمه ايز ډول

په ټول ايزه توګه د کاروبار انديکاتور د ۲۰۱۷ کال د اګست په مياشت کې د کابل، بلخ، کندهار، ننګرهار او هرات د سيمو لپاره په ټول ايزه توګه (۵-۸-) ښودل شوي، چې دغه شميره په تيره سروې کې (۶-۷-) وو.

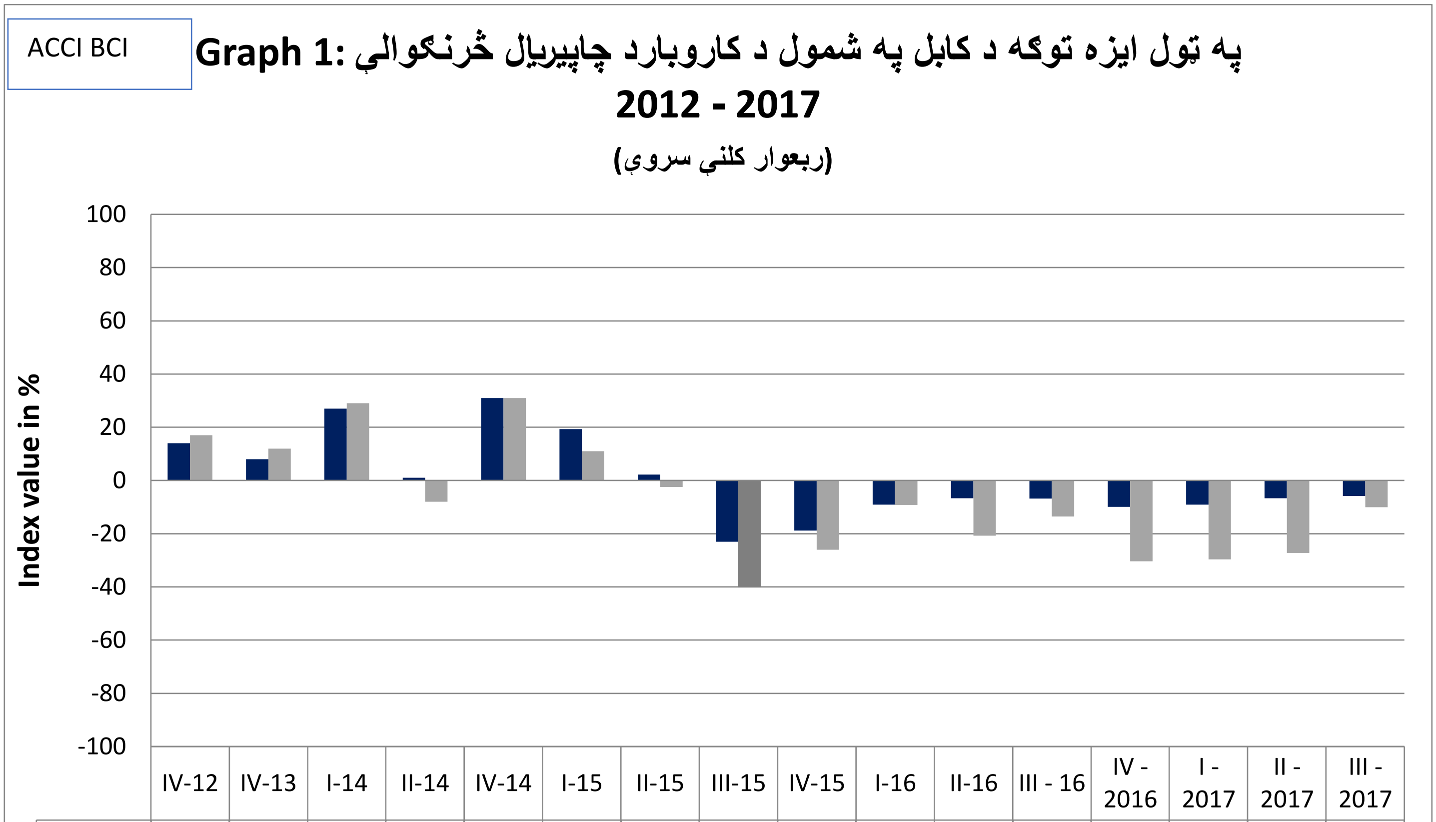

	IV-12	IV-13	I-14	II-14	IV-14	I-15	II-15	III-15	IV-15	I-16	II-16	III - 16	IV - 2016	I - 2017	II - 2017	III - 2017
Overall	14	8	27	1	31	19.3	2.208	-23.1	-18.9	-9.07	-6.71	-6.81	-9.93	-9.1	-6.7	-5.8
Kabul	17	12	29	-8	31	11	-2.5	-40.3	-26	-9.25	-20.8	-13.5	-30.4	-29.6	-27.2	-10.0

لکه څرنګه چې په ګراف-۱ کې ښودل شوي، د اوسنۍ سروې له مخې په ټوليزه توګه د کاروبار چاپيريال لږ څه ښه شوي، مګر دغه سروې د تير ۲۰۱۶ کال د همدغه وختونو په نسبت کوم خاص بدلون نه را په ګوته کوي. د سروې شويو کاروبارونو د اعتماد کچه د دوی د اوسنيو شرايطو له مخې متفاوته وه، ولې د تيرې سروې په مقايسه يې ښه والي موندلی

(-۲۳،۲ الي -۳۰،۵) مګر د دوې توقع د راتلونکو شپږو میاشتو لپاره چې (۹،۵-۹،۵) ده، کمه شوې. د پخوا هر وخت په څېر سروې شوي کاروبارونه راتلونکي ته امیدواري ښايي، پداسې حال کې چې د دوې د کاروبار پلانونه او وړاندوینې پدې اړه د دوې تشویش راښايي. پداسې حال کې چې دوې د تیرو دریو میاشتو په لاسته راوړنو سره څه سر او کار نلري.

د ۲۰۱۷ کال د لومړنیو دوه ربعو په څېر یواځې د ننګرهار سیمه د کاروبار د ښه چاپیریال ښودونکې ده ، دغه راز د کندهار او بلخ سیمې هم د یو څه ښه والي ښودونکی دي. ولې برعکس د کابل او هرات سیمې د خراب حالت ښکارندویي کوي. باید یادونه وکړو په افغانستان کې د موسم او کرنیزو عواملو اهمیت ته په پام سره ویلې شو چې اوړې د کاروبار لپاره ډېر مناسب موسم دې.

ACCI BCI

Graph 2: د ولایاتو د تفکیک پربنسټ د سوداګرۍ چاپیریال
2014 to 2017

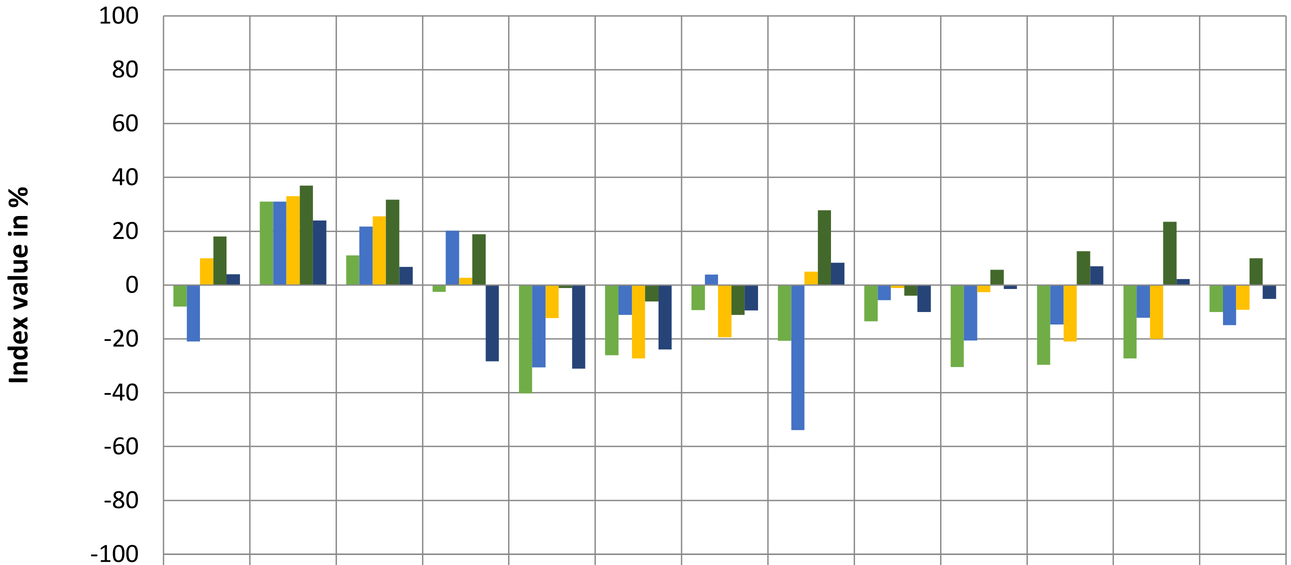

	II-14	IV-14	I-15	II-15	III-15	IV-15	I-16	II-16	III - 16	IV - 2016	I - 2017	II- 2017	III - 2017
Kabul	-8	31	11	-2.5	-40.25	-26	-9.25	-20.75	-13.5	-30.41	-29.6	-27.2	-10
Balkh	-21	31	21.7	20.225	-30.56	-11.11	3.89	-53.89	-5.555	-20.57	-14.7	-12.2	-14.9
Kandahar	10	33	25.55	2.75	-12.22	-27.22	-19.44	4.995	-1.11	-2.61	-20.9	-20	-9.2
Nangarhar	18	37	31.7	18.89	-1.11	-6.11	-11.12	27.78	-3.89	5.65	12.6	23.5	10
Herat	4	24	6.7	-28.33	-31.11	-23.89	-9.445	8.33	-10	-1.47	7	2.2	-5.1

الف-۲. د مختلفو سکټورونو پربنسټ د سوداګرۍ چاپیریال

د تولید (-۱۹,۴) او نورو سکټورونو (۱,۱—۳,۱-) تر منځ غټ فرق شتون لري. د ۲۰۱۴ کال په پای کې د تولید/صنعت سکټور د نورو سکټورونو په مقایسه ښه فعالیت درلود او دا په ۲۰۱۵ او ۲۰۱۶ کلونو کې د کاروبار د عمومي چاپیریال د خرابوالي پر وړاندې د سوداګرۍ، خدماتو او ساختماني چارو په نسبت یو څه ښه والي راښایي. ولې د ۲۰۱۶ کال د وروستي فصل څخه را پدیخوا صنعت د ټولو سکټورونو په نسبت وروسته پاتې دې. کرهنه چې د ۲۰۱۶ کال په دوهمه ربعه کې پدغه سروې کې په نوي ډول ځاې ورکړل شوې د وروستیو دوه سروې ګانو په نسبت یې حالت بد تره شوې دې، ولې د سکټوري درجه بندۍ له مخې لا هم په سر کې ده (۱,۱).

ACCI BCI

ګراف 3: په ټول ایز ډول د سکټورونو په پام کې نیولو سره د سوداګرۍ حالت 2014 ,-2017

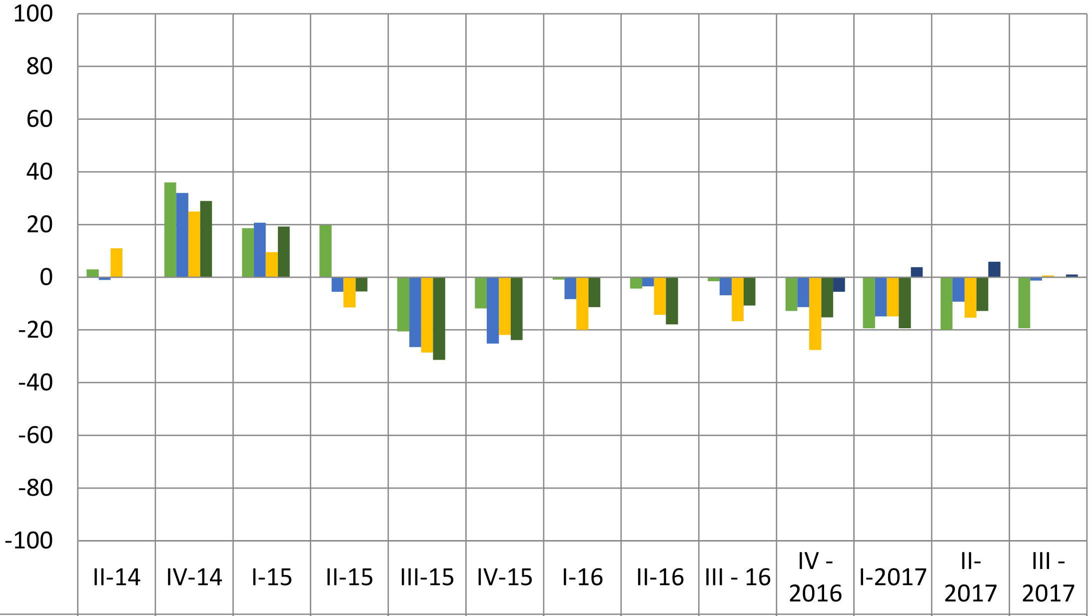

	II-14	IV-14	I-15	II-15	III-15	IV-15	I-16	II-16	III - 16	IV - 2016	I-2017	II- 2017	III - 2017
Manufacturing	3	36	18.7	19.695	-20.61	-11.82	-0.905	-4.24	-1.515	-12.73	-19.4	-20	-19.4
Trade	-1	32	20.7	-5.515	-26.56	-25.17	-8.275	-3.45	-6.9	-11.38	-14.8	-9.3	-1.3
Construction	11	25	9.5	-11.43	-28.58	-21.9	-20	-14.29	-16.67	-27.62	-14.8	-15.3	0.7
Service	0	29	19.3	-5.4	-31.38	-23.79	-11.38	-17.93	-10.69	-15.17	-19.4	-12.8	0.1
Agriculture										-5.515	3.8	5.9	1.1

الف-۳: د کاروبار چاپیریال د شرکت اوکمپنۍ د اندازې پر بنسټ

د کاروبار د چاپیریال د څرنګوالي دغه سروې د تېرو سروې ګانو په څېر دا راښايي چې د غټو او کوچنېو شرکتونو او کمپنیو په لید لوري کې د سوداګرۍ د وضعې په اړه معقول بدلون په سترګو کيږي. کوچنیو او منځنیو کاروبارونو د کاروبار چاپیریال منفي په ګوته کړې (۱۵,۳-) کوم چې د لمړۍ ربعې په مقایسه ښه والې راښايي (۱۹-) ولې د تېر کال د همدې فصل په مقايسه خرابوالي را په ګوته کوي (۱۲,۱۲-). برعکس سترې او غټې کمپنۍ د کاروبار په چاپیریال کې ښه والي را ښايي، کوم چې د تیر کال د همدغه فصل او د هغې وروسته وختونو کې د پام وړ ښه والي را په ګوته کوي.

لوې (۲۴) او منځني (۱۲) شرکتونه او کمپنۍ د راتلونکو شپږ میاشتو په اړه خوش بینه دي، ولې دغه راز کوچنۍ کمپنۍ پدغه برخه کې د کاروبار خرابېدونکي حالت را ښايي (۶,۷-).

ACCI BCI

ګراف :4 په ټوله کې د کاروبار د چاپیریال څرنګوالي د شرکتونو د اندازې پر بنسټ 2014 ,-2017

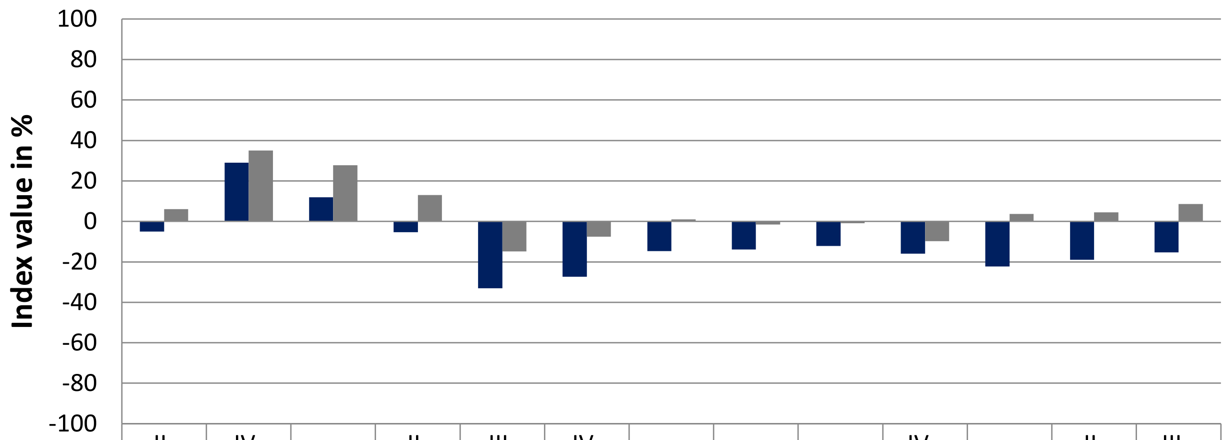

	II-2014	IV-2014	I-2015	II-2015	III-2015	IV-2015	I-2016	II-16	III - 16	IV - 2016	I-2017	II-2017	III - 2017
SME	-5	29	11.9	-5.415	-33.05	-27.42	-14.74	-13.88	-12.12	-16.04	-22.3	-19	-15.3
Large	6	35	27.7	13	-14.8	-7.5	1	-1.5	-1	-9.73	3.6	4.4	8.6

ب: د فرمايشونو ورکړې ځرنګوالي

د فرمايشونو د ورکړې حالت د کاروبار د ځرنګوالي بل شاخص/ انديکاتور بلل کيږي، چې دغه د کاروبار د چاپيريال په برخه کې نيمګړتياوې پوره کوي او کېدی شي چې د کاروبار چاپيريال ته د ليوالتيا په برخ کې د کنټرول د وسيلې په توګه ترې کار واخيستل شی. د نتايجو ارقام د فيصدي د بيلانس له مخې (مثبت – منفی جواب) ته رسيږي.

کاروبارونه دا را ښايی چې دوی ته فرمايشات په کم شوي دي (-۳۶,۴) . دغه اندازه د تېر ۲۰۱۶ کال د فرمايشاتو (-۳۳,۴) په نسبت يو څه ټيټه ده. هيڅ يوه سيمه مثبت بدلون نه په ګوته کوي، ولې ننګرهار (-۴,۴) د نورو سيمو په پرتله ښه حالت را ښايي: کابل (-۴۱,۳)، بلخ (-۵۲,۲)، کندهار(-۵۰,۴) او ننګرهار او هرات (-۲۸,۷)

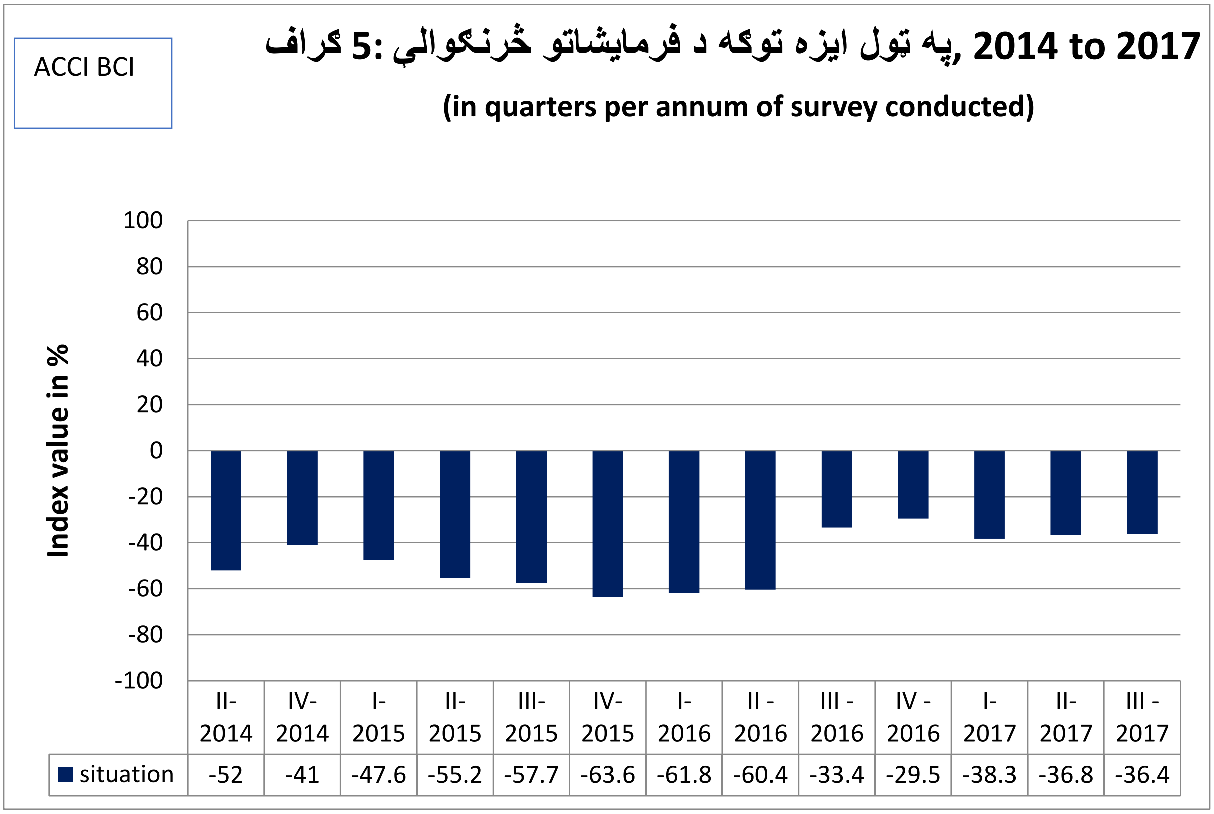

ج: د کارموندني توقع

د دغه سروې پر بنسټ کاروبارونه د کارموندني په برخه کې د وړاندوینې (۱۰) په اړه ښه نظر لري او په دې لار کې د دوې خوشبیني د پخوانی سروې په مقایسه ۰،۵ درجې زیاتوالي موندلی دی. کرهنه د کار موندني په برخه کې لوړ ترین توقعات (۱۳،۱) او صنعت پدې لار کې تر ټولو ټیټه کچه (۹،۴) کې قرار لري.

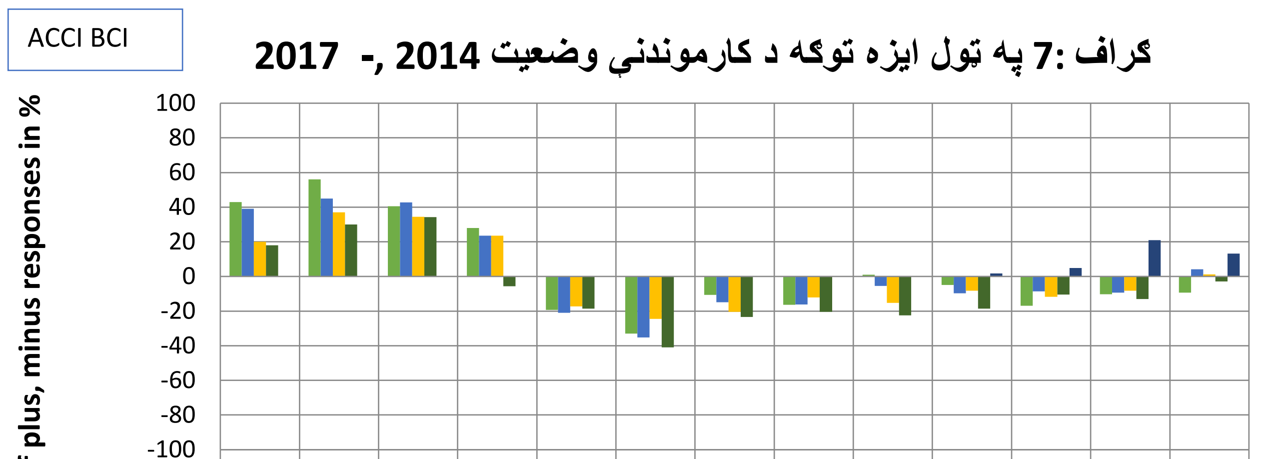

	II-2014	IV-2014	I-2015	II-2015	III-2015	IV-2015	I-2016	II-16	III - 16	IV - 2016	I-2017	II-2017	III - 2017
Manufacture	43	56	40.61	27.88	-19.39	-33.04	-10.61	-16.37	0.91	-4.85	-17	-10.3	-9.4
Services	39	45	42.75	23.45	-20.95	-35.17	-14.83	-16.21	-5.52	-9.66	-8.7	-9.4	4.1
Trade	20	37	34.48	23.45	-17.24	-24.48	-20.35	-12.07	-15.18	-8.275	-11.7	-8.3	1.1
Construction	18	30	34.29	-5.72	-18.62	-40.95	-23.34	-20.48	-22.39	-18.57	-10.5	-13	-2.9
Agriculture										1.752	4.9	21	13.1

د بل هر وخت په څېر د کار حقیقي وضعیت د هغه څه سره توپیر درلود کوم چې کاروبارونو یې طمع درلوده. د مارچ په میاشت کې سروې شوو کاروبارونو د کار موندني په برخه کې د راتلونکو دري میاشتو لپاره د ۹،۵ درجو په اندازه زیاتوالي طمع درلوده، ولې دغه سروې د کارموندني په برخه کې ډیر زیات منفي تمایل را په ګوته کوي. د هغه ځواب ویونکو شمېره چې د دوې په اند خپل کارکوونکي یې له لاسه ورکړي د هغو په نسبت چې په تېرو دریو میاشتو کې د کارکونکو د زیاتوالي څخه یادونه کوي ۸ سلنه زیاته شوې ده.

تولیدي برخه/صنعت (۹،۴-)، ساختماني سکټور د کاري فرصتونو په لاسه ورکولو سره (۲،۹-)، سوداګري (۱،۱)، د خدماتو برخه (۴،۱) او د کرهنې برخه د کاري فرصتونو په رامنځته کولو سره (۱۳،۱) .

د: د امنيتي وضعيت څرنګوالې

په اوسط ډول د امنیت د برخې شاخص د سیمې په کچه د زیاتو تغیراتو په درلودلو سره د پخوانی سروې (۳۶,۴-) په مقایسه خرابوالې را په ګوته کوي (۳۸,۵-). هیڅ یوه سیمه د مثبت بدلون ښکارندویي نه کوي، چې پدغه لړۍ کې د کندهار سیمه (۴,۴-) سره د ننګرهار (۲۹,۶-)، بلخ (۴۰-)، کابل (۴۹,۴-) او هرات (۵۶,۵-) په نسبت لږه نا امنه ښودل شوې.

ACCI BCI

ګراف :08
د ولایتونو په کچه پیشبني شوې امنيتي وضعيت 2014 -2017
په تېرو درې میاشتو کې

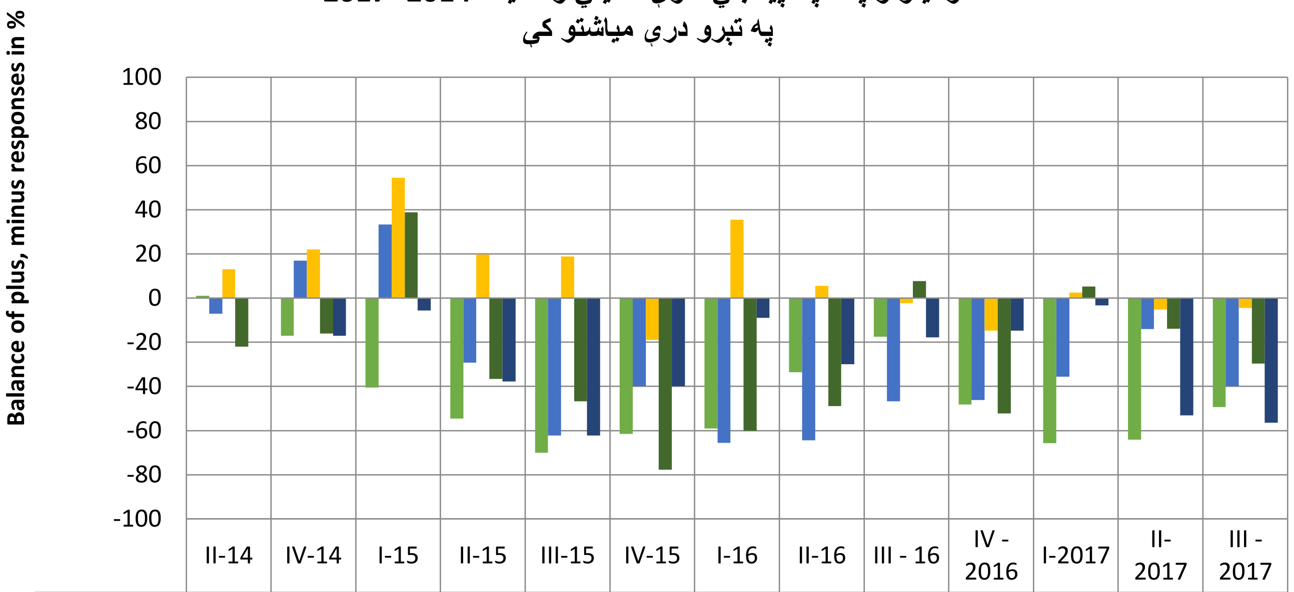

	II-14	IV-14	I-15	II-15	III-15	IV-15	I-16	II-16	III - 16	IV - 2016	I-2017	II- 2017	III - 2017
Kabul	1	-17	-40.5	-54.5	-70	-61.5	-59	-33.5	-17.5	-48.17	-65.7	-64.1	-49.4
Balkh	-7	17	33.33	-29.22	-62.22	-40	-65.56	-64.45	-46.67	-46.09	-35.6	-14	-40
Kandahar	13	22	54.45	19.78	18.89	-18.89	35.56	5.55	-2.22	-14.78	2.5	-5.2	-4.4
Nangarhar	-22	-16	38.88	-36.67	-46.67	-77.78	-60	-48.89	7.77	-52.18	5.2	-13.9	-29.6
Herat	0	-17	-5.55	-37.78	-62.22	-40	-8.89	-30	-17.78	-14.78	-3.3	-53.1	-56.5

ی: د کاروبار د پراختیا لپاره اړین پرمختګونه

د کاروبار د عمده موانعو ارزونه دا را په ګوته کوي چې د یو کاروبار د پرمختیا لپاره د بازارموندنې، تقاضا، اداري اصلاحاتو او غوره زیربنا په خوا کې تر ټولو مهم فکټور امنیت دی.

ګراف :9 په مجموع کې د کاروبار د پراختیا لپاره اړین پرمختګونه
2016 -2014

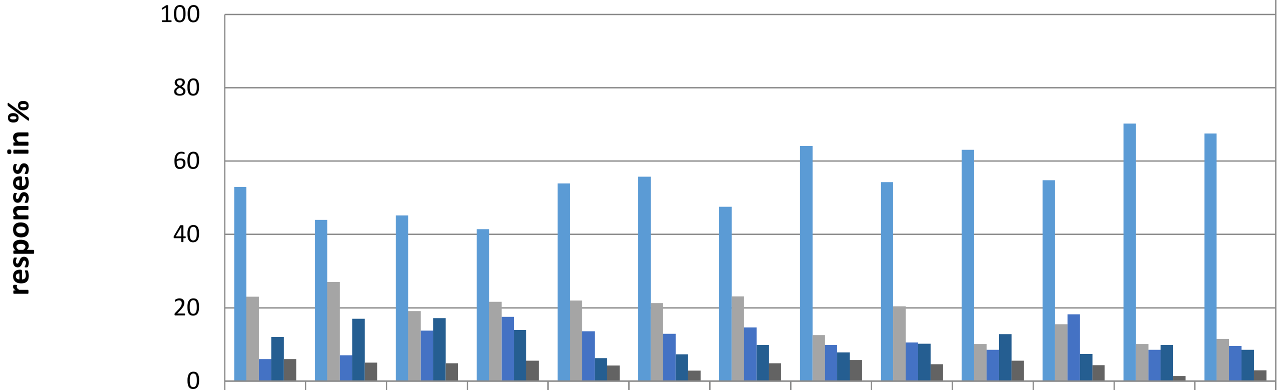

	II-14	IV-14	I-15	II-15	III-15	IV-15	I-16	II-16	III - 16	IV - 2016	I-2017	II-2017	III - 2017
Security	53	44	45.18	41.43	53.93	55.71	47.58	64.11	54.29	63.12	54.8	70.2	67.5
Market	23	27	19.11	21.61	21.96	21.25	23.08	12.5	20.36	10.07	15.5	10.1	11.5
Administration	6	7	13.75	17.5	13.57	12.86	14.67	9.82	10.54	8.51	18.2	8.5	9.6
Infrastructure	12	17	17.14	13.93	6.25	7.32	9.84	7.86	10.18	12.77	7.4	9.8	8.5
Finance	6	5	4.82	5.54	4.29	2.86	4.83	5.71	4.64	5.53	4.3	1.4	2.9

ضمایم:

د کاروبار د چاپیریال د شاخص پیژندنه

د کاروبار چاپیریال د صنعت یا تولید، ساختماني چارو، خدماتو او سوداګری د سکتورونو په برخو کې د شرکتونو د مدیرانو د دوراني سروې پر بنسټ را منځته کیږي. د دغه مدیرانو څخه غوښتل کیږي څو د خپل کاروبار د فعلی وضعیت د څرنګوالي او دغه راز په دې برخه کې په راتلونکو شپږ میاشتو کې د خپلو توقعاتو په اړه معلومات وړاندې کړي. دوی ممکن خپل راتلونکي وضعیت د عادي حالت څخه غوره، عادي او یا هم د عادي څخه بدتر په ګوته کړي. د دوی د توقع پر بنسټ ممکن دوی راتلونکي حالت د اوس څخه غوره، ثابت یا په خپل حال او یا هم بدتر ارزیابی کړي.

د اوسني حالت متوازن ارزښت د ځوابونو د ونډو د سلنې تغیر یا بدلون « د عادي څخه غوره» او « د عادي څخه بد». دغه راز د توقعاتو متوازن ارزښت د ځوابونو د ونډو د سلنې تغیر «غوره» یا « بدتر» دی.

د کاروبار چاپیریال د حالت ریاضیکي وسیله (متوازن ارزښت) او توقعات (متوازن ارزښت).

په ګرافیکی پرزینتیشنونو کې د سروې په لومړیو پړاوونو کې « نارمل یا عادي حالت» او « په خپل حال باقی پاتې» قضاوتونه د صفری خط په توګه اخیستل کیږي. د کاروبار د شاخص اندازه ممکن د صفر څخه تر مثبت سل او دغه راز سل د منفي طرف په لور.

په بعدي مرحله کې کېدې شی د وخت وروسته سلسله رامنځته شی، «صفری» لین باید د عادي کال د اقلیم پر بنسټ (د ۱۰۰ په توګه اخیستل کیږي او په ادامه یې د ربعوار اقلیم ارزښت د دې کال د شاخص په توګه اخیستل کیږي).

ترتیب کوونکي: یونس نګاه، نعمت الله علیشیریان او ډکتر مسعود پروانفر

مصاحبه کوونکي: علی سرج، سنګر جبارخیل، فضل احمدی، عبدالقدر امیری او میرمن حمیرا رضایی

پښتو ژباړه: حشمت الله خوګیانی